

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของเครือข่ายวิทยุเครื่องแดง ในการป้องกันการก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยจะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
๒. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
๓. นโยบายของ กอ.รมน.ภาค ๔ สน. ต่อแนวทางในการป้องกันเหตุรุนแรงในชุมชนเมือง
๔. ยุทธศาสตร์ของผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
๕. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
๖. แนวคิดและทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์
๗. กรอบแนวคิดวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)
๘. โครงการเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง(วิทยุเครื่องแดง)

ยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัส “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กับหน่วยงานรัฐบาลและ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำไปปฏิบัตินั้น เพื่อตอบสนองพระราชปณิธานดังกล่าว กรมประชาสัมพันธ์จึงได้กำหนดแนวทางวิธีการ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

เข้าใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ ดังนี้

๑. ด้านนโยบาย ให้ศึกษาทำความเข้าใจ
  - ๑.๑ นโยบายรัฐบาล
  - ๑.๒ นโยบายกรมประชาสัมพันธ์
  - ๑.๓ นโยบายศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
  - ๑.๔ นโยบายกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

๑.๕ นโยบายจังหวัด

๒. ด้านบทบาท หน้าที่ ให้ศึกษาทำความเข้าใจ

๒.๑ บทบาท หน้าที่ที่กรมประชาสัมพันธ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ บทบาทหน้าที่สื่อมวลชน คุณสมบัติสื่อมวลชนแต่ละประเภทตลอดจนความต้องการทางสื่อมวลชนแต่ละประเภท

๒.๓ การบริหารสื่อมวลชนภาครัฐ และภาคเอกชน

๒.๔ ศักยภาพของตนเอง

๓. ด้านประวัติความเป็นมา ให้ศึกษาทำความเข้าใจ

๓.๑ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาภาคใต้ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒ ศาสนาอิสลาม

๓.๓ กลุ่มขบวนการที่ก่อเหตุการณ์

๓.๔ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต

๓.๕ หน่วยงาน องค์กรสำคัญของรัฐและเอกชน

๓.๖ บุคคลสำคัญ ผู้นำศาสนาที่สำคัญในพื้นที่

๓.๗ ประชาชน กลุ่มคน

๓.๘ ความต้องการของประชาชน กลุ่มคนต่าง ๆ

๓.๙ ปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้น และอาจเกิดขึ้นในอนาคต

๔. ด้านการสื่อสารมวลชน การประชาสัมพันธ์ ให้ศึกษาทำความเข้าใจ

๔.๑ หลักการ ทฤษฎี กระบวนการสื่อสารมวลชน การประชาสัมพันธ์

๔.๒ หลักการมีมนุษยสัมพันธ์

๔.๓ การทำงานแบบบูรณาการ

๔.๔ ผลการศึกษา สสำรวจ วิจัย และข้อเสนอแนะต่างๆ

เข้าถึง เมื่อ ได้ศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ แล้วให้พยายามเข้าถึง

๑. พื้นที่ เพื่อจะรับทราบข้อมูล ความจริง ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อนำมาวางแผนดำเนินการประชาสัมพันธ์

๒. ประชาชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ มีความรู้สึกรัก ผูกพัน โดยคำนึงถึงกาลเทศะ ความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ

๓. ผู้นำศาสนา ผู้นำหน่วยงาน องค์กร เพื่อประโยชน์ในการประสานงานทำงาน ร่วมกัน ในโอกาสต่อไป

๔. เครือข่าย เพื่อสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง แพร่หลาย และสร้างพัฒนา เครือข่ายให้มีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันตลอดไป

๕. ข้อมูล ข่าวสาร ศึกษาทำความเข้าใจอย่างละเอียด ถ่องแท้ กับผลการดำเนินงาน การ พัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชน เพื่อสามารถนำไปขยายผล ได้ในทุกพื้นที่ ทุก สถานการณ์อย่างมั่นใจและเหมาะสม

พัฒนา เมื่อได้เข้าใจ เข้าถึงแล้ว ขั้นตอนพัฒนานับเป็นขั้นตอนสำคัญเช่นกัน โดยนัก ประชาสัมพันธ์ต้องพัฒนา ดังนี้

๑. ศักยภาพตนเอง เพื่อให้มีภูมิปัญญา ความรู้ ทันเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ สามารถเข้ากับประชาชน กลุ่มคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อให้มีความทันสมัยใช้ได้กับแต่ละพื้นที่และแต่ละสถานการณ์ ได้ อย่างเหมาะสม

๓. เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การดำเนินการประชาสัมพันธ์ สามารถครอบคลุมพื้นที่และกลุ่มบุคคลเป้าหมายอย่างกว้างขวาง แพร่หลายบรรลุวัตถุประสงค์

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การดำเนินการในการยุติปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงยึดถือ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็น **ยุทธศาสตร์หลัก** ในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้ง น้อมนำหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ เกิดสันติสุขร่วมกัน

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงปีที่ผ่านมา อยู่ในกรอบนโยบายของ คณะกรรมการรัฐมนตรีพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (รชต.) โดยมีคณะกรรมการ ขับเคลื่อนแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (อชต.) เร่งรัดการพัฒนาพื้นที่ตามแผนงาน หลัก จำนวน ๖ แผนงาน ได้แก่

แผน ๑ แผนการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้าน

แผน ๒ แผนการอำนวยความสะดวกและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

แผน ๓ แผนการพัฒนาคุณภาพคน พหุวัฒนธรรม และมาตรฐานบริการสังคม

แผน ๔ แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการลงทุน

แผน ๕ แผนการพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

แผน ๖ แผนการปรับปรุงกฎระเบียบ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ตามแผนงานดังกล่าว ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ เพราะยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในการกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านการพัฒนาและงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ ซึ่งอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนผ่าน จากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เก่า และใหม่ (ตาม พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงฯ และ พ.ร.บ.การบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ฯ) ทั้งนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน จึงเป็นเหตุให้ยังคงปรากฏเหตุความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ดังนั้น ในปี ๒๕๕๔ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จึงต้องกำหนดยุทธศาสตร์ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และ นโยบายสานใจสู่สันติของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า สนับสนุนยุทธศาสตร์หลัก เพื่อให้มีมาตรการรองรับและมีการวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินทุก ๓ เดือน สามารถตรวจสอบการปฏิบัติของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ตามมาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้-

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ (การเสริมสร้างความเข้าใจ)

๑. ใช้กลยุทธ์ “ สามเป้าหมาย สองแนวรุก ”

๑.๑ สามเป้าหมาย

๑.๑.๑ ประชาชนทั่วไป แบ่งเป็น

๑.๑.๑.๑ ประชาชนภายในประเทศ ได้แก่

๑.๑.๑.๑.๑ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเยาวชนที่ล่อแหลมในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยการสร้างความเชื่อมั่นในนโยบายการแก้ปัญหาของรัฐและปฏิเสธการใช้ความรุนแรง

๑.๑.๑.๑.๒ ประชาชนนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสร้างความเข้าใจในปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของรัฐ และให้เข้าใจว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สนับสนุนการก่อเหตุรุนแรง

๑.๑.๑.๑.๒ ประชาชนนอกประเทศ โดยการให้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นำคณะทูตประเทศต่าง ๆ ลงพื้นที่เพื่อให้เห็นสถานการณ์ความเป็นจริงในพื้นที่

๑.๑.๒ ประชาชนที่มีความลิดขัดแย้งกับรัฐ ประกอบด้วย แกนนนำ กลุ่มปฏิบัติการและแนวร่วมเป็นเป้าหมายหลัก ด้วยการสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายทางศาสนา เชื้อชาติและวัฒนธรรม ไม่ยึดติดกับประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ในอดีต มีทัศนคติที่ดีต่อแนวนโยบายของรัฐ หันมาร่วมมือกับภาครัฐ

๑.๑.๓ **เจ้าหน้าที่รัฐ** โดยให้มีความเข้าใจในนโยบายและแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๒ ข) สองแนวรุก ได้แก่ แนวรุกด้านองค์ความรู้ จัดทำคำตอบในเรื่องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ เพื่อจัดเงื่อนไขการบ่มเพาะ และแนวรุกด้านศาสนา ให้มีความเข้าใจในหลักศาสนาที่ถูกต้อง เพื่อสลายแรงขับเคลื่อนที่ใช้ในการก่อเหตุรุนแรง

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ เงื่อนไขเรื่องอัตลักษณ์ และความไม่เป็นธรรมไม่สามารถนำมาใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนความขัดแย้ง และไม่สามารถสร้างเป็นความชอบธรรมของผู้ก่อเหตุรุนแรง

๒.๒ ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนมีความเข้าใจในสถานการณ์ และไม่สนับสนุนกลุ่มก่อเหตุรุนแรง

๒.๓ จำนวนผู้ต่อต้านรัฐลดลงจนมีนัยสำคัญ

๒.๔ โครงสร้างของขบวนการก่อเหตุรุนแรงลดจำนวนลง

๒.๕ ภาพผลการปฏิบัติการทางทหารหมดไป

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ ไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันโดยสันติโดยไม่มีกรณีกระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน

๓.๒ ประชาชนยอมรับอำนาจรัฐภายใต้หลักนิติรัฐเดียวกันไม่มีการชุมนุมประท้วงต่อต้านการปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่

๓.๓ ประชาชนให้ความร่วมมือในการให้ข่าวสารและปฏิเสธความรุนแรง

๓.๔ ประชาชนในพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ ให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของรัฐบาล

๓.๕ จำนวนผู้ก่อเหตุรุนแรงลดลง

๓.๖ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการของรัฐมีมากขึ้น

๓.๗ องค์กรนอกพื้นที่เข้ามาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น

๓.๘ มีการนำเสนอทางสื่อเรื่องอัตลักษณ์ และความเป็นธรรมไปในทางที่ดี

๔. มาตรการ

๔.๑ ใช้แนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจ ๕ ขั้นตอน (การรวบรวมข้อมูล, การจัดทำชุดคำตอบ, การจัดทำสื่อเพื่อนำไปชี้แจงและประชาสัมพันธ์, การเผยแพร่ความรู้, การประเมินผล) ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและภาคเอกชน, ส่งผ่านแนวนโยบายของรัฐผ่านคณะกรรมการหมู่บ้าน, ขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาสันติสุขตำบล

๔.๒ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้แก่ คุณธรรม, นิติธรรม, คุ่มค่า, โปร่งใส, มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ โดยการจัดความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

๔.๓ การแสวงความร่วมมือกับกลุ่มผู้นำศาสนาและกลุ่มประเทศมุสลิม ด้วยการพัฒนาสัมพันธกับกลุ่มผู้นำศาสนา และเชิญผู้แทนจากประเทศมุสลิมและประเทศต่างๆ มาเยี่ยมเยือนจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๔ การปฏิบัติกรข่าวสาร

๔.๕ การฝึกอบรม และการให้ความรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง

๔.๖ เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้และเห็นจริงถึงการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคอื่น

๔.๗ การสร้างความไว้นื้อเชื่อใจ ลดความหวาดระแวงระหว่างชุมชน

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ : ขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรง อันส่งผลให้เกิดเหตุรุนแรงในสังคมให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๕ (การปฏิบัติการข่าวสารและการประชาสัมพันธ์) ด้วยการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนทั้งภายในและภายนอกประเทศต่อสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น, การทำความจริงให้ปรากฏด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริง, การขจัดความขัดแย้งด้วยสันติวิธี, การปลูกจิตสำนึกให้มวลชนและเสริมสร้างอุดมการณ์เพื่อความมั่นคง และการประชาสัมพันธ์เพื่อความสมานฉันท์และสันติสุข ดังนี้.-

๕.๒.๑ โครงการศาสนาและสถานศึกษาสัมพันธ์

๕.๒.๒ โครงการปฏิบัติการข่าวสาร

๕.๒.๓ โครงการเปิดโลกทัศน์เยาวชน

๕.๒.๔ โครงการประชาสัมพันธ์

๕.๒.๕ โครงการเสริมสร้างความเชื่อมั่นเพื่อแก้ไขปัญหาค จังหวัดชายแดนภาคใต้

๕.๒.๖ โครงการอบรมเสริมสร้างสันติสุข

๕.๒.๗ โครงการกีฬาสัมพันธ์สร้างสันติสุข

๕.๒.๘ เชิญ ทูต, สื่อมวลชน, NGOs และองค์กรต่างๆ เยี่ยมเยือน จังหวัดชายแดน

ภาคใต้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ (การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์)

๑. ใช้กลยุทธการสนธิการปฏิบัติงานและโครงการด้านการพัฒนาให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและโครงการด้านความมั่นคง โดยมุ่งเน้นเป้าหมายประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเยาวชนที่ล่อแหลมในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและความถนัดของแต่ละบุคคล

๒.๒ ประชาชนโดยเฉพาะวัยรุ่นไม่ว่างงาน แต่มีงานทำ มีรายได้

๒.๓ ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพด้านการศึกษาและด้านสุขอนามัยดีขึ้น

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ สามารถสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีงานทำมากขึ้น

๓.๒ ประชาชนมีความต้องการทักษะการประกอบอาชีพมากขึ้น

๓.๓ มีการรวมกลุ่มเป็นชมรมตามสาขาอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น

๓.๔ รายได้และเศรษฐกิจในแต่ละหมู่บ้านดีขึ้นกว่าห้วงเวลาที่ผ่านมา

๓.๕ ประชาชนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยอย่างน้อยต้องเป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

๓.๖ ประชาชนในพื้นที่มีสุขอนามัยที่ดีขึ้น

๓.๗ กิจการที่เคยปิดได้เปิดดำเนินการใหม่มากขึ้น

๔. มาตรการ

๔.๑ การพัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัด ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔.๒ การจัดการการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการสร้างโอกาสทางการศึกษาและทางเลือกที่หลากหลายให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

๔.๓ การมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน ด้วยการจัดตั้งและจัดระเบียบกำลังประชาชนกลุ่มดูแลความสงบ, กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๔ การลดช่องว่างทางสังคม

๔.๕ การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

๔.๖ การสนับสนุนงาน ของ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมอบหมายให้ศูนย์บูรณาการพัฒพื้นที่พิเศษ

๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวบรวมแผนงาน/โครงการ ทั้งหมด แยกเป็นจังหวัด อำเภอ ส่งให้หน่วยในพื้นที่ทราบ เพื่อมุ่งเน้นขับเคลื่อนการพัฒนา ๓ ฝ่าย โดยที่มีศูนย์ปฏิบัติการอำเภอเป็นศูนย์กลางในการประสานงานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าไปติดตามความคืบหน้าและให้การสนับสนุน

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ : พื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักคุณธรรมที่ดึงามของสังคมอันหลากหลายบนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๓ (การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชน) ด้วยการช่วยเหลือประชาชน, การสนับสนุนและส่งเสริมโครงการพระราชดำริและเศรษฐกิจพอเพียง, การสนับสนุนการประกอบอาชีพให้กับประชาชนและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสดังนี้-

๕.๒.๑ โครงการทำดีมีอาชีพ เป็นการนำเยาวชนเข้าร่วม โครงการ มีการจัดตั้งชมรมทำดีมีอาชีพประจำตำบล

๕.๒.๒ โครงการสร้างงานและจ้างงานเร่งด่วน

๕.๒.๓ โครงการบูรณาการขับเคลื่อนแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๕.๒.๔ โครงการฟื้นฟูนาร้างเฉลิมพระเกียรติ

๕.๒.๕ โครงการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทำการฝึกอบรมการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ให้กับประชาชนและข้าราชการ และขยายผลไปสู่การจัดตั้งศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มประจำตำบล

๕.๒.๖ โครงการบริการทางการแพทย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ (การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อน)

๑. ใช้กลยุทธ์ดำเนินการร่วมกัน ๔ ฝ่าย (ฝ่ายปกครอง, ฝ่ายตำรวจ, ฝ่ายทหาร, ภาคประชาชน) โดยการสนับสนุนจากคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำสี่เสาหลัก (ผู้นำศาสนา, ผู้นำท้องที่, ผู้นำท้องถิ่น, ผู้นำตามธรรมชาติ) เพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเข้มแข็งปลอดภัยเสถียร ปลอดภัยผู้มื่อสิทธิพล และปราศจากธุรกิจผิดกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการตัดสายสัมพันธ์ของแนวร่วม, ผู้มื่อสิทธิพล, ธุรกิจผิดกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนขบวนการก่อเหตุรุนแรงได้

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ ผู้ก่อเหตุรุนแรงไม่ได้รับการสนับสนุนเครื่องมือและปัจจัยที่จำเป็นในการก่อเหตุ

๒.๒ ผู้ก่อเหตุรุนแรงถูกโคตเคี้ยว

๒.๓ มีเครือข่ายร่วมรัฐและภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม
ชัดเจน

๒.๔ เกิดเครือข่ายป้องกันและต่อต้านยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

๒.๕ กลุ่มผู้มีอิทธิพลแสดงอิทธิพลต่อประชาชนได้น้อยลง

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ จำนวนผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดลดลง

๓.๒ ไม่มีอิทธิพลหรืออำนาจเถื่อนในพื้นที่

๓.๓ เจ้าหน้าที่รัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเหมาะสม

๓.๔ ความร่วมมือจากทุกส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดมีมากขึ้น

๓.๕ สามารถควบคุมข่าวเกี่ยวกับอิทธิพลหรืออำนาจเถื่อนในพื้นที่

๓.๖ สภาพแวดล้อมดีกลับสู่สภาพตามธรรมชาติ

๓.๗ จำนวนป่าที่ถูกทำลายลดลง

๔. มาตรการ

๔.๑ การสกัดกั้นตามแนวชายแดน

๔.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด เน้นการแก้ปัญหาเป็นพื้นที่ ทั้งผู้ค้า-ผู้เสพ และการแก้ปัญหาพื้นฐานในเรื่องการศึกษา ส่งเสริมอาชีพ ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ใช้กลไกทางศาสนา ร่วมแก้ปัญหา โดยให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและผู้นำศาสนาในพื้นที่ เข้ามา มีบทบาทในการแก้ปัญหา ในขั้นต้น ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายหลัก ๘๕๑ หมู่บ้าน ใช้งานยาเสพติด บูรณาการกับงานกิจการพลเรือน กวดขันด้านการนำเข้าและจำหน่าย แบบครบวงจร โดยการบูรณาการ กฎหมายที่มีใช้ในพื้นที่ สนับสนุนการปฏิบัติของสำนักงาน ป.ป.ส. มีเป้าหมายอย่างน้อย ๕๐๐ มัสยิด ใช้มาตรการให้อภัยทางสังคมโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง

๔.๓ การกวดขันและติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่

๔.๔ การดำเนินการต่อกลุ่มธุรกิจนอกกฎหมาย

๔.๕ การติดตามเงินทุนสนับสนุนการก่อเหตุ

๔.๖ การสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ

๕.๑.๑ สนับสนุนประชาชน และภาคประชาสังคมอนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วด้าน

๕.๑.๒ รมรงค์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๓ (การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชน) ด้วยการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, การป้องกันและแก้ไขปัญหายาผู้มีอิทธิพลและธุรกิจผิดกฎหมาย ดังนี้-

๕.๒.๑ โครงการฐานันนันนารู

๕.๒.๒ โครงการมัสยิดสานใจด้านภัยยาเสพติด

๕.๒.๓ โครงการงานข่าวด้านยาเสพติด

๕.๒.๔ การป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย โดยมอบหมายให้หน่วยเฉพาะกิจจังหวัดให้การสนับสนุนกำลังพล ยานพาหนะ เรือท้องแบน สนับสนุนหน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ ทั้ง ๓ ระบบ ได้แก่ ระบบป้องกัน ระบบให้ความช่วยเหลือ และระบบฟื้นฟู

๕.๒.๕ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาธุรกิจผิดกฎหมาย ได้แก่ การค้ำน้ำมันเถื่อน, ลินค้ำหนีภาษี, การค้าอาวุธสงคราม ฯลฯ ใช้งานด้านการข่าวติดตามความเคลื่อนไหว หากพบมูลฐานการกระทำความผิด จะมอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปดำเนินการด้านกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๕.๒.๖ โครงการฝายกั้นน้ำเฉลิมพระเกียรติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ (การดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน)

๑. ใช้กลยุทธ์การบังคับใช้กฎหมาย ยึดหลักความเสมอภาคและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ตามหลักนิติธรรม เคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ใช้นิติวิทยาศาสตร์ประกอบเป็นหลักฐานในการพิจารณาตามกฎหมาย ใช้จุดเด่นของกฎหมายแต่ละฉบับที่ประกาศใช้ในพื้นที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติ การดำเนินการเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ สถานการณ์ในพื้นที่ไม่ถูกยกระดับเข้าสู่เวทีสากล

๒.๒ สื่อต่างๆ นำเสนอสถานการณ์ในพื้นที่ไปในทางที่ดีขึ้น

๒.๓ เกิดกระแสและมีการเดินทางกลับบ้านของประชาชนทั่วไป

๒.๔ ประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ การร้องเรียนลดลง

๓.๒ องค์กรต่างประเทศไม่แทรกแซง และ OIC ไม่นำเข้าวาระการประชุม

๓.๓ ประชาชนยอมรับกระบวนการยุติธรรมในระดับพื้นที่

๓.๔ การนำเสนอข่าวการละเมิดสิทธิมนุษยชนลดลง

๓.๕ จำนวนผู้ที่ต้องการกลับมาเพื่อต่อสู้ตามกระบวนการยุติธรรมมีมากขึ้น

๓.๖ จำนวนประชาชนที่ได้รับคำแนะนำด้านกฎหมายมีมากขึ้น

๔. มาตรการ

๔.๑ การปฏิบัติตามกรอบของกฎหมาย ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเพื่อมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการสร้างความเข้าใจกับผู้ต้องขังในคดีความมั่นคง

๔.๒ การพัฒนาสัมพันธ์กับองค์กรสิทธิมนุษยชน และกลุ่ม NGOs เพื่อสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๓ การลดบทบาทของบุคคล/กลุ่มและองค์กรที่พยายามสร้างเงื่อนไข ด้วยการติดตามพฤติกรรมและควบคุมการปฏิบัติของประชาชนกลุ่มเสี่ยง

๔.๔ การจัดตั้งตัวแทน (Third Party) เพื่อให้เป็นตัวแทนในการชี้แจงทำความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๕ การปฏิบัติการข่าวสารและการประชาสัมพันธ์

๔.๖ การขจัดเงื่อนไขที่องค์กรระหว่างประเทศ และกลุ่ม NGOs พงั้เล็ง ได้แก่ เงื่อนไขความไม่เป็นธรรมและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

๔.๗ การปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ : อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทุกหมู่เหล่าที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงเดินทางกลับมาอยู่อาศัยในภูมิลำเนาเดิมอย่างปรกติสุข

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๓ (การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชน) ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรอิสระ, การส่งเสริมการอำนวยความสะดวก, การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธารัฐในการแก้ไขปัญหา ดังนี้.-

๕.๒.๑ โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายความมั่นคงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

๕.๒.๒ โครงการบ้านสันติสุข

๕.๒.๓ โครงการขยายผลประชาร่วมใจทำความดีเพื่อแผ่นดิน

๕.๒.๔ โครงการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้ปฏิบัติงานใน จังหวัด
ชายแดนภาคใต้

๕.๒.๕ โครงการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง/ถูกควบคุมตัวคดีความมั่นคง และผู้ถูก
ส่งตัวกลับ

๕.๒.๖ โครงการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ

๕.๒.๗ การเร่งรัดคดีสำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ (การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน)

๑. ใช้กลยุทธ์การรักษาความปลอดภัยบุคคล สถานที่ สาธารณูปโภค และการคมนาคม,
เพิ่มขีดความสามารถในการพิทักษ์กำลังพลและพิทักษ์หน่วย, เสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมให้
ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ชุมชน ของตนเอง, การพิสูจน์ทราบกำลัง
ติดอาวุธ แหล่งซุกซ่อนอาวุธและวัตถุระเบิด

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยและประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ชีวิตได้
ตามปกติ

๒.๒ ประชาชนไม่ปฏิเสธการคงอยู่ของกองกำลังในพื้นที่

๒.๓ มีผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยมากขึ้นและผู้ก่อเหตุขาดเสรีในการปฏิบัติ

๒.๔ ภาพลบในการปฏิบัติการทางทหารหมดไป

๒.๕ กำลังประชาชนและกำลังอื่นๆดูแลพื้นที่ได้ ๒๕%

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ สถิติการก่อเหตุร้ายลดลง

๓.๒ จำนวนผู้ก่อเหตุรุนแรงลดลง

๓.๓ ผู้ก่อเหตุรุนแรงกลับมาให้ความร่วมมือกับรัฐมากขึ้น

๓.๔ จำนวนผู้สูญเสียดังกล่าว

๓.๕ สามารถควบคุมอาวุธยุทธภัณฑ์และวัตถุระเบิด ซึ่งจะทำให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงไม่
สามารถนำไปใช้ก่อเหตุรุนแรงได้

๓.๖ เส้นทางคมนาคมมีความปลอดภัยจากการก่อเหตุร้าย

๓.๗ ประชาชนในพื้นที่ใช้ชีวิตอย่างปกติสุข มีการจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น
มากขึ้นโดยไม่เกิดเหตุร้าย

๓.๘ จำนวนผู้เดินทางกลับภูมิลำเนาเพิ่มมากขึ้น

๓.๙ จำนวนไทยพุทธที่ถือครองที่ดินไม่ลดลง

๔. มาตรการ

๔.๑ ควบคุมพื้นที่ด้วยการกระจายฐานปฏิบัติการเข้าพื้นที่เพ่งเล็งและล่อแหลมและการลาดตระเวนให้ครอบคลุมพื้นที่ และมอบพื้นที่รับผิดชอบดังนี้-

๔.๑.๑ เขตเมือง ใช้กำลังตำรวจเป็นหลัก เสริมด้วยกำลังอาสาสมัครกาดินแดน และกำลังประชาชน

๔.๑.๒ เขตพื้นที่รอบนอกเมืองหรือชุมชน, พื้นที่ป่า และพื้นที่เสี่ยงที่มีความเคลื่อนไหวของกำลังติดอาวุธ ใช้กำลังทหารเป็นกำลังหลัก ร่วมกับ กำลังทหารพราน และ ตำรวจตระเวนชายแดน

๔.๑.๓ พื้นที่ป่าภูเขา แบ่งมอบ ๖ เทือกเขาหลัก และ ๑ เทือกเขารอง ใช้กำลังกองร้อยทหารพรานป่าภูเขาเข้าไปควบคุม

๔.๑.๔ พื้นที่ชายแดน ใช้หน่วยป้องกันชายแดนเป็นหน่วยหลักรับผิดชอบ

๔.๒ ควบคุมเส้นทางเพ่งเล็ง ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข ๔๑๐, ๔๑๘, ๔๐๕๕ และ ๔๐๕๖ ด้วยการลาดตระเวนและการตั้งจุดตรวจหรือด่านตรวจ

๔.๓ การปฏิบัติทางทหาร ด้วยการจัดกำลังเข้าไปเคลื่อนไหวและพิสูจน์ทราบในพื้นที่ป่าเขา, เขตรอยต่อระหว่างหมู่บ้าน, ในชุมชนและสถานที่ที่ล่อแหลม, ใช้ระบบการเฝ้าตรวจทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน, ใช้ยุทธโศปกรณ์พิเศษและเครื่องมือที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับการติดตามจับกุมนั้นจะกระทำเมื่อเป้าหมายและพยานหลักฐานชัดเจน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ จะใช้กำลังเข้าปฏิบัติการก็ต่อเมื่อทำแล้วได้ผลทางการเมือง (ประชาชนเห็นด้วยและไม่มีการต่อต้านตามมา)

๔.๔ การบังคับใช้กฎหมาย ตามกระบวนการยุติธรรม ตามหลักนิติธรรม และใช้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นตัวช่วย

๔.๕ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายพลเรือนและกำลังประชาชน

๔.๖ การค้นหา จับกุมและทำลายโครงสร้างของขบวนการก่อเหตุรุนแรง

๔.๗ การควบคุมวัตถุระเบิดและแหล่งเงินทุน

๔.๘ การโคตเคี้ยวผู้ก่อเหตุรุนแรง

๔.๙ การสกัดกั้นการขยายตัวของผู้ก่อเหตุรุนแรง

๔.๑๐ การจัดระเบียบร้านค้าและสถานบันเทิงไม่ให้ขัดต่อหลักศาสนา

๔.๑๑ การปฏิบัติการข่าวสาร

๔.๑๒ การสร้างความเชื่อมั่นในอำนาจรัฐ

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ

๕.๑.๑ การใช้กำลังเข้าปฏิบัติการทางทหารต้องยึดมั่นนโยบายของกองทัพที่ให้ปฏิบัติตามแนวทางการเมืองนำการทหารอย่างเคร่งครัด

๕.๑.๒ การปฏิบัติการทางทหารมุ่งป้องปรามเป็นหลักการทำลายเป็นรอง

๕.๑.๓ ปรับปรุงมาตรการควบคุมทางการทหารที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกประชาชนในด้านลบโดยเร็ว

๕.๑.๔ การสนับสนุนให้กำลังประชาชนและกำลังที่มีใช้ทหารดูแลรักษาความปลอดภัยในระดับหมู่บ้านโดยต้องเข้มงวดและระมัดระวังไม่ให้เกิดความแตกแยกระหว่างชุมชน

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๑ (การเอาชนะและการลดจำนวนผู้ก่อเหตุรุนแรง) ด้วยการสลายโครงสร้างของขบวนการก่อเหตุรุนแรง, การสกัดกั้นการขยายตัวของกลุ่มก่อเหตุรุนแรงในสถานศึกษา ชุมชน หมู่บ้าน, การจำกัดเสรีการปฏิบัติของผู้ก่อเหตุรุนแรง, การควบคุมชายแดน กลยุทธ์ที่ ๒ (การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน) ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย, การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยธรรม, มาตรการรักษาความปลอดภัย ๑๐ ประการ, การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับฝ่ายพลเรือน กำลังประชาชน กำลังประจำถิ่นและภาครัฐวิสาหกิจ, การจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง กลยุทธ์ที่ ๔ (การข่าวกรอง) ด้วยการจัดระเบียบพื้นที่ด้านการข่าว, การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการข่าว, การต่อต้านข่าวกรอง, การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติด้านข่าวกรองและงานข่าวสารสนเทศ ดังนี้-

๕.๒.๑ โครงการฝึกอบรมชุดรักษาความปลอดภัยชายฝั่งทะเล

๕.๒.๒ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

๕.๒.๓ โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานข่าวกรอง

๕.๒.๔ โครงการเสริมสร้างข่ายงานข่าวกรอง

๕.๒.๕ โครงการต่อต้านข่าวกรอง

๕.๒.๖ โครงการเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง

๕.๒.๗ การเฝ้าตรวจด้วยระบบเฝ้าตรวจทางพื้นดินและทางอากาศ

๕.๒.๘ การสลายโครงสร้างขบวนการก่อเหตุรุนแรง

๕.๒.๙ การควบคุมพื้นที่และจำกัดเสรีผู้ก่อเหตุรุนแรง

๕.๒.๑๐ การสกัดกั้นการขยายตัวของผู้ก่อเหตุรุนแรงในสถานศึกษา หมู่บ้านและ

ชุมชน

๕.๒.๑๑ มาตรการรักษาความปลอดภัย ๑๐ ประการ ได้แก่ ครู โรงเรียน วัด พระ
ชุมชนล่อแหลม ชุมชนเมือง รถไฟ ไฟฟ้า เชื้อน และเส้นทาง

๕.๒.๑๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน และรัฐวิสาหกิจ

๕.๒.๑๓ โครงการซ่อมบ้านพักครู

๕.๒.๑๔ โครงการฝึกกำลังประชาชน

๕.๒.๑๖ การตรวจสอบบุคคลและยานพาหนะ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ (การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน)

๑. ใช้กลยุทธ์ส่งเสริมและฝึกกำลังทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมให้เข้ามามี
ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และร่วมมือกันอย่างจริงจัง มีการบูรณาการทั้งด้านแผนงาน/โครงการและ
การปฏิบัติอย่างประสานสอดคล้องกัน

๒. ผลสัมฤทธิ์

๒.๑ ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

๒.๒ เกิดกระแสรู้รัก สามัคคี ในพื้นที่

๒.๓ มีการประชุมร่วมทุกฝ่ายเพื่อกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
วิถีชีวิตของประชาชน

๓. ตัวชี้วัด

๓.๑ มีการบูรณาการแผนงาน/โครงการ ร่วมกัน

๓.๒ ได้รับความร่วมมือหรือได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

๓.๓ มีการขยายเครือข่ายเฝ้าระวังแจ้งเตือนครอบครัวกลุ่มพื้นที่มากขึ้น

๓.๔ ประชาชนให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่มากขึ้น

๓.๕ ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาชุมชนและป้องกันตนเองได้

๓.๖ มีการช่วยกันดูแลสิ่งสาธารณะประโยชน์ได้ดีขึ้น

๓.๗ มีโครงการที่เสนอจากประชาชนมากขึ้น

๓.๘ มีจำนวนกิจกรรมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมมากขึ้น

๓.๙ โครงการลักษณะมีส่วนร่วมมีจำนวนมากขึ้น

๓.๑๐ สถิติการก่อเหตุร้ายลดลง

๔. มาตรการ

๔.๑ การสนับสนุนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

๔.๒ การฝึกกำลังจากทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหา

๔.๓ การบูรณาการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานหรือส่วนราชการอย่างเป็นระบบ

๔.๔ การกำหนดเจ้าภาพหลักในการดำเนินการ

๕. กิจกรรม/เครื่องมือ

๕.๑ นโยบายสานใจสู่สันติ : เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเห็นต่างกับรัฐได้มีช่องทางสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

๕.๒ กิจกรรมตามกรอบแนวทางการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ และตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี ๒๕๕๔ ในกลยุทธ์ที่ ๓ (การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการช่วยเหลือประชาชน) ด้วยการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน, การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรอิสระ ดังนี้.-

๕.๒.๑ โครงการบูรณาการแผนงานของ กอ.รมน.ภาค ๔ สน.

๕.๒.๒ โครงการหมู่บ้านพัฒนาสันติ

๕.๒.๓ โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมาย

Reeder (๑๙๖๓ : ๓๕) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมกันในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม WHO / UNICEF (๑๙๗๘ : ๔-๘) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมคือการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม

Peter Oakley and David Marsden (๑๙๙๑ : ๑๗-๒๐) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสัมพันธ์กับเรื่องการสร้างประชาธิปไตยทางการเมือง หรือมิฉะนั้นก็เอาไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือการเติบโตตามคำว่า “พัฒนา” ซึ่งนำ หรือที่ใช้กันบ่อยๆ คือ ในแง่ที่รัฐบาลจะเข้าไปกับสภาพของการ “มีส่วนร่วม” ที่รัฐบาลใช้

ความหมายของการมีส่วนร่วมอย่างกว้างๆ เช่น การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ การให้ประชาชนเข้าร่วมกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ ล้วนเป็นข้อความที่ดูจะมีความคล่องตัว ดูเป็นการปฏิบัติงานที่จริงจัง ซึ่งบ่งบอกว่าโครงการหรือแผนงานนั้น การมีส่วนร่วมจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์และ

ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมที่ระบุค่อนข้างเฉพาะเจาะจง เช่น การที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความริเริ่ม และมุ่งใช้ความพยายามและความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการและความคุ้มครองพยาบาลและระเบียบในสถาบันต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ ก็เป็นการแสดงถึงความหมายที่บอกถึงสภาพการมีส่วนร่วมที่เน้นให้กลุ่มร่วมดำเนินการ และมีจุดสำคัญที่จะให้การมีส่วนร่วมนั้นเป็นการปฏิบัติอย่างแข็งขัน มิใช่เป็นไปอย่างเฉยเมย หรือมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีเท่านั้น

Goodman (อ้างใน พงษ์ธร ธีญญศิริ, ๒๕๕๓ : ๓๗) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง

๑. กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม

๒. มวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกี่ยวข้องของกิจกรรมต่างๆ ของมวลชน ในกิจกรรมต่างๆ จะมี ๒ ด้าน คือ

๒.๑ ด้านความคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก ๓ ระดับคือ

๒.๑.๑ มวลชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น (Information Input)

๒.๑.๒ มวลชนมีส่วนแบ่งในอำนาจตัดสินใจ (Share Decision Making)

๒.๑.๓ มวลชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Formulation)

๒.๒ ด้านทำหรือด้านดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก ๓ ระดับ คือ

๒.๒.๑ ร่วมกำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on Formulating Objective and Plan)

๒.๒.๒ ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ (Participating on Management Resources)

๒.๒.๓ ร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร (Supporting on Management Resources)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖ : ๒๐) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๒๗ : ๑๘๓) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม

(Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (๒๕๒๗ : ๒) ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุม การใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจ และสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (๒๕๒๗ : ๖) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน การสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้ง รูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มชนสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ปรัชญา เวสารัชช์ (๒๕๒๘ : ๕) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วน ตน ในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๒๘ : ๒๘๘) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนว่าหมายถึง พฤติกรรมอันก่อปรด้วยความร่วมมือ และสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่ม ทางการและไม่ใช้ทางการ หรือในความหมายก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนมีความหมายเป็น ๒ นัยด้วยกัน คือ (พรชัย รัชมิแพทย์, ๒๕๔๐: ๒๒๕-๒๒๖)

๑. ความหมายอย่างกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไป มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศ และการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการทาง การเมือง เช่น การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร การเป็นรัฐมนตรี การเป็นคณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร ท้องถิ่น และการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

๒. ความหมายอย่างแคบ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไป ช่วยสนับสนุนงานซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกระทำภายในกรอบของกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐ

เงื่อนไขและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกันในงานยุติธรรมชุมชน และร่วมรับผิดชอบ ในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระบบนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัย

ส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเป็นการรับรู้ ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (๑๙๗๗) : ๑๗-๑๘) เสนอว่าบุคคล ๔ ฝ่ายมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. อายุและเพศ
๒. สถานภาพในครอบครัว
๓. ระดับการศึกษา
๔. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา
๕. อาชีพ
๖. รายได้และทรัพย์สิน
๗. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
๘. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

ทัตดาว บุญपाल (๒๕๓๐ : ๒๗) กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจตกต่ำ จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง นอกจากนั้นแล้วได้มีการแหล่งอำนาจและการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ๑๓ ตัวแปร ซึ่งจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือ ด้านการศึกษา และการเงินเป็นสิ่งที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคม แหล่งอำนาจทั้งสองชนิดนี้ ถ้าผู้ใดได้ครอบครองหรือมีไว้ ก็จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในชุมชน โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแล้ว คุณลักษณะทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนนิสัย ประเพณีในชุมชน ก็อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (๑๙๘๐) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
๒. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making)
๓. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)

๔. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)

๕. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (๒๕๒๖) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ร่วมคิด : สภาพปัญหาที่มีอยู่ และสาเหตุปัญหา

๒. ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณาทางเลือก

๓. ร่วมดำเนินการ : ดำเนินงานตามโครงการและแผนกำหนดโครงการและแผนงาน

๔. ร่วมติดตามประเมินผล : ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะๆ และแก้ไข

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๗) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (๒๕๒๗) : ๒๑๒-๒๑๓) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องให้บรรลุดัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ๘ ประการ คือ

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร

๒. ร่วมคิดหรือสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาขององค์กร หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร หรือสนองความต้องการขององค์กร

๓. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดหรือแก้ไขและสนองความต้องการขององค์กร

๔. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖. ร่วมการลงทุนโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน ระพีพัฒน์ (๒๕๒๗) : ๓๒๐) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

๒. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

๓. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา

๔. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, ๑๙๘๑) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้
ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้น
เองเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มิได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งมี
รูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

๒. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือ
สนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา

๓. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาล
ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำ
ได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับผลระยะยาว และจะมีผลเสียคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน
ในที่สุด

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมเด็จพระราชินี ไชยเสริฐ (๒๕๔๕ : ๑๔๒-๑๔๕) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วม
ของประชาชนเป็น ๓ ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และ
ด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคล
หรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุน
ทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับ
ผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกัน
ทุกฝ่าย ดังนี้

๑. การรับรู้ (Perception)

ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับใน
สิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่
ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็น
สาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่
ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสภาวะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่
ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่
ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่น ต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตาม

หลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมชอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

๒. ทักษะ (Attitude)

ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐ และภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน และต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลานาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชน ในขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีท่าทีที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

๓. การเป็นตัวแทน (Representation)

การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่างๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลาย หรือผู้มีส่วนได้เสีย และมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้ลึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

๔. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust)

การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่น และ

ไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือว่าไว้วางใจอาจทำได้คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน

๕. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing)

สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

๖. ฉันทามติ (Consensus)

การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ยังสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

๗. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในองค์กร ก็จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและ

กันเป็นการสื่อสารแบบ ๒ ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่าง ผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้ นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ก็จะเป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกๆ คน

๘. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose)

ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจแล้วว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรมและความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

๙. การประเมินผล (Appraisal)

ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใสและซื่อสัตย์คนคิดส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ในตนเองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุมร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้ง โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

๑๐. ความโปร่งใส (Transparency)

ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

๑๑. ความเป็นอิสระ (Independence)

องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๑๒. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing)

องค์กรการมีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

๑๓. เครือข่าย (Network)

ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่ง

เครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชน และกลุ่ม / องค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วมและชุมชน รวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation)

Maslow เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ Maslow โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (wanting animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ

Maslow กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation) Maslow เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับดังนี้

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs)
๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)
๓. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and love needs)
๔. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Esteem needs)
๕. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs)

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโล มีการเรียงลำดับขั้นความต้องการที่อยู่ในขั้นต่ำสุด จะต้องได้รับความพึงพอใจเสียก่อนบุคคลจึงจะสามารถผ่านพ้นไปสู่ความต้องการที่อยู่ในขั้นสูงขึ้น ตามลำดับดังจะอธิบายโดยละเอียดดังนี้

๑. **ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs)** เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกระงับอวัยวะรับสัมผัส แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกายและของอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับ ในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้น ให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับความพึงพอใจ บุคคลก็จะอยู่ภายใต้ความต้องการนั้นตลอดไป ซึ่งทำให้ความต้องการอื่นๆ ไม่ปรากฏหรือกลายเป็นความต้องการระดับรองลงไป เช่น คนที่อดอยากหิวโหยเป็นเวลานานจะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อโลกได้ บุคคลเช่นนี้จะหมกมุ่นอยู่กับการจัดหาบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้มีอาหารไว้รับประทาน Maslow อธิบายต่อไปว่าบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกเป็นสุขอย่างเต็มที่เมื่อมีอาหารเพียงพอสำหรับเขา และจะไม่ต้องการสิ่งอื่นใดอีก ชีวิตของเขาแล้วได้ว่าเป็นเรื่องของการรับประทาน สิ่งอื่นๆ นอกจากนี้ จะไม่มีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพ ความรัก ความรู้สึกต่อชุมชน การได้รับการยอมรับ และปรัชญาชีวิต บุคคลเช่นนี้มีชีวิตอยู่เพื่อที่จะรับประทานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ตัวอย่าง การขาดแคลนอาหารมีผลต่อพฤติกรรม ได้มีการทดลองและการศึกษาชีวิตประวัติเพื่อแสดงว่า ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นเรื่องสำคัญที่จะเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ และได้พบผลว่าเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงของพฤติกรรมซึ่งมีสาเหตุจากการขาดอาหารหรือน้ำติดต่อกันเป็นเวลานาน ตัวอย่างคือ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในค่าย Nazi ซึ่งเป็นที่กักขังเชลย เชลยเหล่านั้นจะละทิ้งมาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่างๆ ที่เขาเคยยึดถือภายใต้สภาพการณ์ปกติ เช่น ขโมยอาหารของคนอื่น หรือใช้วิธีการต่างๆ ที่จะได้รับอาหารเพิ่มขึ้น อีกตัวอย่างหนึ่งในปี ค.ศ.๑๙๗๐ เครื่องบินของสายการบิน Peruvian ตกลงที่ฝั่งอ่าวอเมริกาใต้ผู้ที่รอดตายรวมทั้งพระนิกาย Catholic อาศัยการมีชีวิตอยู่รอดโดยการกินซากศพของผู้ที่ตายจากเครื่องบินตก จากปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อมนุษย์เกิดความหิวขึ้น จะมีอิทธิพลเหนือระดับศีลธรรมจรรยา จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่ามนุษย์มีความต้องการทางด้านร่างกายเหนือความต้องการอื่นๆ และแรงผลักดันของความต้องการนี้ได้เกิดขึ้นกับบุคคลก่อนความต้องการอื่นๆ

๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วบุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (safety or security) Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็กๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาทารกคนอื่น ตัวอย่าง ทารกจะรู้สึกกลัวเมื่อถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือเมื่อเขาได้ยินเสียงดังๆ หรือเห็นแสงสว่างมากๆ แต่ประสบการณ์และการเรียนรู้จะทำให้ความรู้สึกกลัวหมดไป ดังคำพูดที่ว่า “ฉันไม่กลัวเสียงฟ้าร้อง และฟ้าแลบอีกต่อไปแล้ว เพราะฉันรู้ธรรมชาติในการเกิดของมัน” พลังความต้องการความปลอดภัยจะเห็นได้ชัดเจนเช่นกันเมื่อเด็กเกิดความเจ็บป่วย ตัวอย่างเด็กที่ประสบอุบัติเหตุขาหักก็จะรู้สึกกลัวและอาจแสดงออกด้วยอาการฝันร้ายและความต้องการที่จะได้รับความปกป้องคุ้มครองและการให้กำลังใจ

Maslow กล่าวเพิ่มเติมว่าพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกอย่างไม่กวัดจันและตามใจมากเกินไปจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าได้รับความพึงพอใจจากความต้องการความปลอดภัยการให้นอน หรือให้กินไม่เป็นเวลาไม่เพียง แต่ทำให้เด็กสับสนเท่านั้นแต่ยังทำให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคงในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเขา สัมพันธภาพของพ่อแม่ที่ไม่ดีต่อกัน เช่น ทะเลาะกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน พ่อแม่แยกกันอยู่ หย่า ตายจากไป สภาพการณ์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกที่ดีของเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ไม่มั่นคง ไม่สามารถคาดการณ์ได้และนำไปสู่ความรู้สึกไม่ปลอดภัยความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว แม้ในบุคคลที่ทำงานในฐานะเป็นผู้คุ้มครอง เช่น ผู้รักษาเงิน นักบัญชี หรือทำงานเกี่ยวกับการประกันต่างๆ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล แม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล แม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยด้วยกันทั้งสิ้น ศาสนาและปรัชญาที่มนุษย์ยึดถือทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เพราะทำให้บุคคลได้จัดระบบของตัวเองให้มีเหตุผลและวิถีทางที่ทำให้บุคคลรู้สึก “ปลอดภัย” ความต้องการความปลอดภัยในเรื่องอื่นๆ จะเกี่ยวข้องกับการเผชิญกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สงคราม อาชญากรรม น้ำท่วม แผ่นดินไหว การจลาจล ความสับสนไม่เป็นระเบียบของสังคม และเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพเหล่านี้

Maslow ได้ให้ความคิดต่อไปว่าอาการโรคประสาทในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะโรคประสาทชนิดย้ำคิด-ย้ำทำ (obsessive-compulsive neurotic) เป็นลักษณะเด่นชัดของการค้นหาความรู้สึกปลอดภัย ผู้ป่วยโรคประสาทจะแสดงพฤติกรรมว่าเขากำลังประสบเหตุการณ์ที่ร้ายกาจ และกำลังมีอันตรายต่างๆ เขาจึงต้องการมีใครสักคนที่ปกป้องคุ้มครองเขาและเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งซึ่งเขาสามารถจะพึ่งพาอาศัยได้

๓. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love needs)

ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นความต้องการขั้นที่ ๓ ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมากเมื่อถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคม ไม่มีเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจำนวนเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยาหรือลูกๆ ได้ลดน้อยลงไป นักเรียนที่เข้าโรงเรียนที่ห่างไกลบ้านจะเกิดความต้องการเป็นเจ้าของอย่างยิ่ง และจะแสวงหาอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

Maslow ถัดจากกลุ่ม Freud ที่ว่าความรักเป็นผลมาจากการทดแทนสัญชาตญาณทางเพศ (sublimation) สำหรับ Maslow ความรักไม่ใช่สัญลักษณ์ของเรื่องเพศ (sex) เขาอธิบายว่า ความรักที่แท้จริงจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดี ความสัมพันธ์ของความรักระหว่างคน ๒ คน จะรวมถึงความรู้สึกนับถือซึ่งกันและกัน การยกย่องและความไว้วางใจแก่กัน นอกจากนี้ Maslow ยังย้ำว่า ความต้องการความรักของคนจะเป็นความรักที่เป็นไปในลักษณะทั้งการรู้จักให้ความรักต่อผู้อื่น และรู้จักที่จะรับความรักจากผู้อื่น การได้รับความรัก และได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลที่ขาดความรักก็จะรู้สึกว่าชีวิตไร้ค่ามีความรู้สึกอ้างว้าง และเคียดแค้น กล่าวโดยสรุป Maslow มีความเห็นว่าบุคคลต้องการความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการขาดสิ่งนี้มักจะเป็นสาเหตุให้เกิดความข้องคับใจและทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวไม่ได้ และความยินดีในพฤติกรรมหรือความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจในลักษณะต่างๆ สิ่งที่ควรสังเกตประการหนึ่ง ก็คือมีบุคคลจำนวนมากที่มีความลำบากใจที่จะเปิดเผยตัวเองเมื่อมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกับเพศตรงข้ามเนื่องจากกลัวว่าจะถูกปฏิเสธความรู้สึกเช่นนี้ Maslow กล่าวว่าสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในวัยเด็ก การได้รับความรักหรือการขาดความรักในวัยเด็ก ย่อมมีผลกับการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะและการมีทัศนคติในเรื่องของความรัก Maslow เปรียบเทียบว่า ความต้องการความรักก็เป็นเช่นเดียวกับรถยนต์ที่สร้างขึ้นมาโดยต้องการก๊าซหรือน้ำมันนั่นเอง (Maslow ๑๙๗๐ p. ๑๗๐)

๔. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจแล้ว พลังผลักดันในขั้นที่ ๓ ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือมนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นความต้องการนับถือ

ตนเอง (self-respect) ส่วนลักษณะที่ ๒ เป็นความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (esteem from others)

๔.๑ ความต้องการนับถือตนเอง (self-respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่น

๔.๒ ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับการความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ยอมรับชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณค่าความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง ก็เป็นเช่นเดียวกับธรรมชาติของลำดับขั้นในเรื่องความต้องการด้านแรงจูงใจตามทัศนคติของ Maslow ในเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตนั้นคือ บุคคลจะแสวงหาความต้องการได้รับการยกย่องก็เมื่อภายหลังจาก ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของได้รับการตอบสนองความพึงพอใจของเขาแล้ว และ Maslow กล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะย้อนกลับจากระดับขั้นความต้องการในขั้นที่ ๔ กลับไปสู่ระดับขั้นที่ ๓ อีกถ้าความต้องการระดับขั้นที่ ๓ ซึ่งบุคคลได้รับไว้แล้วนั้นถูกกระทบกระเทือนหรือสูญสลายไปทันทีทันใด ดังตัวอย่างที่ Maslow นำมาอ้างคือหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งเธอคิดว่าการตอบสนองความต้องการความรักของเธอได้ดำเนินไปด้วยดี แล้วเธอจึงทุ่มเทและเอาใจใส่ในธุรกิจของเธอ และได้ประสบความสำเร็จเป็นนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงและอย่างไม่คาดฝันสามปีได้ผลจากเธอไป ในเหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏว่าเธอวางมือจากธุรกิจต่างๆ ในการที่จะส่งเสริมให้เธอได้รับความยกย่องนับถือ และหันมาใช้ความพยายามที่จะเรียกร้องสามให้กลับคืนมา ซึ่งการกระทำเช่นนี้ของเธอเป็นตัวอย่างของความต้องการความรักซึ่งครั้งหนึ่งเธอได้รับแล้ว และถ้าเธอได้รับความพึงพอใจในความรักโดยสามีหวนกลับคืนมาเธอก็จะกลับไปเกี่ยวข้องกับโลกธุรกิจอีกครั้งหนึ่ง ความพึงพอใจของความต้องการได้รับการยกย่องโดยทั่วไป เป็นความรู้สึกและทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกว่าคุณค่า การมีพลังกำลัง การมีความสามารถ และความรู้สึกว่ามีชีวิตอยู่อย่างมีประโยชน์และเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อโลก ในทางตรงกันข้ามการขาดความรู้สึกต่างๆ ดังกล่าวนี้ย่อมนำไปสู่ความรู้สึก และทัศนคติของปมด้อยและรู้สึกไม่พอเพียง เกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นารรับรู้ตนเองในทางนิเสธ (negative) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกขาดกลัวและรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์และสิ้นหวังในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชีวิต และประเมินตนเองต่ำกว่าชีวิตความเป็นอยู่กับการได้รับการยกย่อง และยอมรับจากผู้อื่นอย่างจริงจัง

มากกว่าการมีชื่อเสียงจากสถานภาพหรือการได้รับการประจบประแจง การได้รับความนับถือยกย่องเป็นผลมาจากความเพียรพยายามของบุคคล และความต้องการนี้อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นต้องการคำชมเชยจากผู้อื่นมากกว่าการยอมรับความจริงและเป็นที่ยอมรับกันว่าการได้รับความนับถือยกย่อง มีพื้นฐานจากการกระทำของบุคคลมากกว่าการควบคุมจากภายนอก

๕. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization needs) ถึงลำดับขั้นสุดท้าย ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อนๆ ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น Maslow อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขา และมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ เช่น “นักดนตรีก็ต้องใช้ความสามารถทางด้านดนตรี ศิลปินก็ต้องวาดรูป กวีจะต้องเขียน โคลงกลอน ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ก็เชื่อได้ว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนที่รู้จักตนเองอย่างแท้จริง” Maslow (๑๙๗๐ : ๔๖)

ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะดำเนินไปอย่างง่าย หรือเป็นไปได้โดยอัตโนมัติ โดยความเป็นจริงแล้ว Maslow เชื่อว่าคนเรามักจะกลัวตัวเองในสิ่งเหล่านี้ “ด้านที่ดีที่สุดของเรา ความสามารถพิเศษของเรา สิ่งที่ดีงามที่สุดของเรา พลังความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์” Maslow (๑๙๖๒ : ๕๘)

ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงมิได้มีแต่เฉพาะในศิลปินเท่านั้น คนทั่วไป เช่น นักกีฬา นักเรียน หรือแม้แต่กรรมกรก็สามารถจะมีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงได้ถ้าทุกคนสามารถทำในสิ่งที่ตนต้องการให้ดีที่สุด รูปแบบเฉพาะของการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะมีความแตกต่างอย่างกว้างขวางจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง กล่าวได้ว่ามันเป็นระดับความต้องการที่แสดงความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างยิ่งใหญ่ที่สุด

Maslow ได้ยกตัวอย่างของความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ในกรณีของนักศึกษาชื่อ Mark ซึ่งเขาได้ศึกษาวิชาบุคลิกภาพเป็นระยะเวลายาวนานเพื่อเตรียมตัวเป็นนักจิตวิทยาคลินิก นักทฤษฎีคนอื่น ๆ อาจจะอธิบายว่าทำไมเขาจึงเลือกอาชีพนี้ ตัวอย่าง เช่น Freud อาจกล่าวว่ามันสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับสิ่งที่เขาเก็บกด ความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศไว้ตั้งแต่วัยเด็ก ขณะที่ Adler อาจมองว่ามันเป็นความพยายามเพื่อชดเชยความรู้สึกด้อยบางอย่างในวัยเด็ก Skinner อาจมองว่าเป็นผลจากการถูกวางเงื่อนไขของชีวิตในอดีต ขณะที่ Bandera สัมพันธ์เรื่องนี้กับตัวแปรต่างๆ ทางการเรียนรู้ทางสังคม และ Kelly อาจพิจารณาว่า Mark กำลังจะพุ่งตรงไปเพื่อที่จะเป็นบุคคลที่

เขาต้องการจะเป็นตัวอย่างที่แสดงถึง การมุ่งตรงไปสู่เป้าประสงค์ในอาชีพ โดยความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงและถ้าจะพิจารณากรณีของ Mark ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ถ้า Mark ได้ผ่านการศึกษา วิชาจิตวิทยาจนครบหลักสูตรและได้เขียนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและในที่สุดก็ได้รับปริญญาเอกทางจิตวิทยาคลินิก สิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ Mark ต่อไปก็คือ เมื่อเขาสำเร็จการศึกษาดังกล่าวแล้วถ้ามีบุคคลหนึ่งได้เสนองานให้เขาในตำแหน่งสำรวจสืบสวน ซึ่งงานในหน้าที่นี้จะได้รับค่าตอบแทนอย่างสูงและได้รับผลประโยชน์พิเศษหลายๆ อย่างตลอดจนรับประกันการว่าจ้างและความมั่นคงสำหรับชีวิต เมื่อประสบเหตุการณ์เช่นนี้ Mark จะทำอย่างไร ถ้าคำตอบของเขาคือ “ตกลง” เขาก็จะย้อนกลับมาสู่ความต้องการระดับที่ ๒ คือ ความต้องการความปลอดภัย สำหรับการวิเคราะห์ความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง Maslow กล่าวว่า “อะไรที่มนุษย์สามารถจะเป็นได้เขาจะต้องเป็นในสิ่งนั้น” เรื่องของ Mark เป็นตัวอย่างง่ายๆ ว่า ถ้าเขตกลงเป็นตำรวจสืบสวน เขาก็จะไม่มีโอกาสที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ทำไมทุกๆ คนจึงไม่สัมฤทธิ์ผลในการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Why Can't All People Achieve Self-Actualization) ตามความคิดของ Maslow ส่วนมากมนุษย์แม้จะไม่ใช้ทั้งหมดที่ต้องการแสวงหาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ภายในตน จากงานวิจัยของเขาทำให้ Maslow สรุปว่าการรู้ถึงศักยภาพของตนนั้นมาจากพลังตามธรรมชาติและจากความจำเป็นบังคับ ส่วนบุคคลที่มีพรสวรรค์มีจำนวนน้อยมากเพียง ๑% ของประชากรที่ Maslow ประมาณ Maslow เชื่อว่าการนำศักยภาพของคนออกมาใช้เป็นสิ่งที่ยากมาก บุคคลมักไม่รู้ว่า ตนเองมีความสามารถและไม่ทราบว่าคุณภาพนั้นจะได้รับการส่งเสริมได้อย่างไร มนุษย์ส่วนใหญ่ยังคงไม่มั่นใจในตัวเองหรือไม่มั่นใจในความสามารถของตนจึงทำให้หมดโอกาสเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง และยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มาบดบังพัฒนาการทางด้านความต้องการของบุคคลดังนี้

อิทธิพลของวัฒนธรรม ตัวอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของสังคมมีต่อการเข้าใจตนเอง คือแบบพิมพ์ของวัฒนธรรม (cultural stereotype) ซึ่งกำหนดว่าลักษณะเช่นไรที่แสดงความเป็นชาย (masculine) และลักษณะใดที่ไม่ใช่ความเป็นชาย เช่นจัดพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเมตตา กรุณา ความสุภาพและความอ่อนโยน สิ่งเหล่านี้วัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะพิจารณาว่า “ไม่ใช่ลักษณะของความเป็นชาย” (unmasculine) หรือความเชื่อถือของวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่มีคุณค่า เช่น ยึดถือว่าบทบาทของผู้หญิงขึ้นอยู่กับจิตวิทยาพัฒนาการของผู้หญิง เป็นต้น การพิจารณาจากเกณฑ์ต่างๆ ดังกล่าวนี้เป็นเพียงการเข้าใจ “สภาพการณ์ที่ดี” มากกว่าเป็นเกณฑ์ของการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

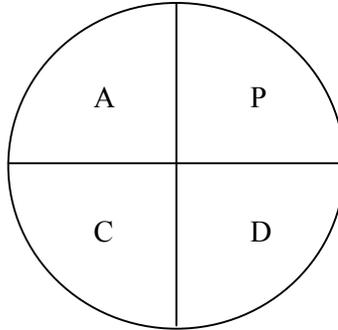
ประการสุดท้าย Maslow ได้สรุปว่าการไม่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเกิดจากความพยายามที่ไม่ถูกต้องของการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัย เช่น การที่บุคคลสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจตนโดยพยายามหลีกเลี่ยงหรือขจัดข้อผิดพลาดต่างๆ ของตน บุคคลเช่นนี้จึงมี

แนวโน้มนั้นที่สะท้อนถึงความมั่นคงปลอดภัยของตน โดยแสดงพฤติกรรมในอดีตที่เคยประสบผลสำเร็จ แสวงหาความอบอุ่น และสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ย่อมขัดขวางวิถีทางที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

ความหมายและความสำคัญของวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (P D C A) วรภัทร์ ภูเจริญ (๒๕๔๑ : ๒๗) วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (P D C A) หมายถึง ระบบการบริหารที่มีคุณภาพเป็นที่รู้จักแพร่หลายระบบหนึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) การนำผลการประเมินย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action) การใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง ต้องดำเนินการอย่างมีวินัย ให้ครบวงจรหมุนเวียนไปไม่มีหยุดหย่อน ซึ่งแนวคิดวัฏจักรคุณภาพนี้ วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ.๑๙๓๕ และ เอ็ดวาร์ด เดมมิ่ง เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ.๑๙๕๐ จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทำให้เรียกววัฏจักรนี้ชื่อหนึ่งว่า “วัฏจักร เดมมิ่ง (Deming cycle) นอกจากนี้ โนริอะกิ คูเม กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง เป็นกิจกรรมพื้นฐาน ในการบริหารคุณภาพนั้น ไม่ใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงด้วย การป้องกันมิให้เกิดผลเสียซ้ำซ้อน เร็วรั้ง พร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นในแต่ละรอบของ P D C A อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและมีการวางแผน P D C A มิใช่เป็นแค่วงแหวนที่แบนราบ หากแต่เป็นขดลวดที่ม้วนไต่สูงขึ้นเรื่อยๆ

แผนภาพที่ ๑ การบริหารงานคุณภาพ “การหมุนวัฏจักร P D C A”

ที่มา : วีรพงษ์ ลือประสิทธิ์สกุล, TQM LIVING HANDBOOK : An Executive Summary (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพีอาร์แอนด์ทีคิวเอ็มคอนซัลแทนท์ จำกัด, ๒๕๔๐), ๒๑๒.

ขั้นตอนการบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (P D C A)

อิชิคาวะ คะโอรุ ได้แบ่งชอยวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง ให้ละเอียดแยกย่อยออกเป็น ๘ ขั้นตอน ซึ่งรู้จักกันในนาม “QC Story” ดังนี้คือ

๑. กำหนดหัวข้อเป้าหมาย และค่าเป้าหมาย
๒. กำหนดวิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (Plan)
๓. ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้อง (Do)
๔. ดำเนินการ (Do)
๕. ติดตามประเมินผล (Check) ถ้าไม่มีปัญหาย้อนกลับไปขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการต่อ
๖. แก้ไขอาการของปัญหา เป็นการเร่งด่วนเฉพาะหน้า (Act)
๗. ค้นหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขที่สาเหตุเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำ (Act)
๘. ตรวจสอบว่าแก้ปัญหาได้ผลชะงัดหรือไม่ (Act)

เอควาร์ด เดมมิ่ง (1950) ได้เสนอขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพ วงจรเดมมิ่ง (Deming cycle) ไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การจัดทำและวางแผน (Plan)

1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม (Control Items) ซึ่งตามปกติได้แก่ Q – C – D – S – M – E (Quality Cost Delivery Safety Morale Environment)

1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ

1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒. การปฏิบัติตามแผน (Do)

2.1 หาความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการนั้นด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง

- 2.2 ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด
- 2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม
๓. การติดตามประเมินผล (Check)
- 3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่
- 3.2 ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่
- 3.3 ตรวจสอบว่า (ของหัวข้อควบคุม) ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่
๔. กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act)
- ๔.๑ ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานก็หามาตรการแก้ไข
- ๔.๒ ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอเพื่อมิให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก
- ๔.๓ ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน
- ตารางที่ ๑ วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง

วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง	
P → Plan การวางแผน,การกำหนดแผน	ออกแบบหรือกำหนดสิ่งที่จะต้องทำผลิตต้นแบบและทดสอบ (หลังจากที่ทำทราบความต้องการของลูกค้าแล้ว)
D → Do ลงมือทำตามแผนที่วางไว้	ผลิตตามแบบ
C → Check ตรวจสอบผลลัพธ์กับแผน	ตรวจสอบดูว่าสินค้าที่ผลิตได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการหรือข้อกำหนดของลูกค้าหรือไม่
A → Act / Action หากไม่บรรลุแผนให้หาสาเหตุและวางแผนแก้ไขใหม่ (เริ่มวงจร P D C A ใหม่) หากบรรลุแผนให้กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อยึดปฏิบัติต่อไป	ตรวจสอบดูว่าลูกค้าพอใจหรือไม่ ถ้ามีข้อบกพร่องก็แก้ไข ซ่อมแซมโดยส่งข้อมูลป้อนกลับเข้ากระบวนการเดิม ถ้าเป็นที่พอใจก็บันทึกไว้เป็นมาตรฐานวิธีทำงาน

ที่มา : วิฑูรย์ สิมะ โชคดี, TQM คู่มือผู้องค์กรคุณภาพยุค ๒๐๐๐ (กรุงเทพมหานคร : TPA PUBLISHING, ๒๕๔๑), ๘๔.

P D C A วงจรสู่ความสำเร็จ

การบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA มีรายละเอียดดังนี้

การวางแผน (Plan) คือจุดเริ่มต้นที่ต้องระวัง รอบคอบ ต้องพิจารณาให้ดีว่าใช้ข้อมูลอะไรบ้างในการวางแผน ข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ ผู้เข้าร่วมวางแผนคือใครบ้าง เมื่อไรจะวางแผนเสร็จ รายละเอียดของแผนมีอะไรบ้าง ใครตรวจสอบแผน พิจารณาหรือยัง หากจุดที่

ต้องพัฒนา จุดแข็ง และมีมาตรการรองรับหรือไม่ แจกแผนไปให้ใครบ้าง ต้องทำประชาพิจารณ์หรือไม่ จะทำอะไรถ้าแผนไม่เป็นที่ยอมรับ จะใช้อะไรเป็นดัชนีที่จะบอกหรือเตือนว่าการบริหารของเราดีหรือไม่ดี อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี

หลักการและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผน

การวางแผนเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารงานที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, ๒๕๒๗ : ๖) ในปัจจุบันการวางแผนใช้กันอย่างแพร่หลายแม้กระทั่งในชีวิตประจำวัน จนอาจกล่าวได้ว่า การวางแผนคือ ชีวิตและความก้าวหน้าของทุกคนและทุกหน่วยงาน (ประชุม รอดประเสริฐ, ๒๕๒๗ : ๘๕) ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อมีการซักถามถึงรายละเอียดให้จำเพาะเจาะจงลงไป มักจะพบว่า คนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่า การวางแผนคืออะไร แต่ละคนจะมองหรือเข้าใจการวางแผนแตกต่างกันไป

ความหมายและความสำคัญของการวางแผน

ความหมายของการวางแผน ได้มีผู้รู้หรือนักวิชาการทางด้านกรวางแผนให้ความหมายของการวางแผนในลักษณะต่างๆ กัน เป็นไปตามกรอบความคิด (Conceptual Frame Work) ที่แต่ละบุคคลยึดถือ หรือแตกต่างกันไปในแต่ละสำนัก (School of Thought) เช่น

การวางแผน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์กร การพยากรณ์สภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และการกำหนดวิธีปฏิบัติที่จะให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ขององค์กร (Herbert and Gullett, ๑๙๖๖ : ๒๖๗)

การวางแผน เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นคนทำ การวางแผนเป็นการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างปัจจุบันกับอนาคต

การวางแผน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวินิจฉัยเลือกกำหนดวิธีปฏิบัติงานที่เห็นว่าดีที่สุดโดยพิจารณาจากข้อมูล ข่าวสาร และกรณีแวดล้อมต่างๆ การวางแผนเป็นการใช้ความคิดจินตนาการคาดคะเนวิธีการ เพื่อคัดเลือกหาแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อกำหนดเป้าหมายและวางโครงการในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สมพงษ์ เกษมสิน, ๒๕๒๗ : ๘๑)

การวางแผน เป็นการใช้สติปัญญาในการศึกษาปัญหาและหาหนทางแก้ไขที่ดีที่สุด ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและประหยัดที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ พร้อมทั้งป้องกันมิให้เกิดปัญหาที่จะตามมาจากการวางแผน (สมพร แสงชัย, ๒๕๒๕ : ๑๘)

การวางแผน เป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการกระทำไว้ล่วงหน้า เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรบรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนจึงเป็นการเตรียมการสำหรับการปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนาคต โดยมีบุคคลรับผิดชอบ

ในการปฏิบัติตามแผน มีแนวทางในการแก้ปัญหา และผู้บริหารสามารถควบคุมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, ๒๕๒๖ : ๒๕)

จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า การวางแผน เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร โดยใคร ที่ไหน และเมื่อไร โดยใช้วิจารณญาณ ในการศึกษาปัญหาพิจารณาทางเลือก และกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ภายใต้อำนาจของทรัพยากรเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสนองตอบภารกิจ ปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน และให้ได้ผลดีที่สุด

ความสำคัญของการวางแผน จากความหมายของการวางแผนดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การวางแผนมีความสำคัญยิ่งต่อบุคคลหรือหน่วยงาน จนเป็นที่ยอมรับกันว่า การปฏิบัติงานใดๆ โดยปราศจากการวางแผนแล้ว เปรียบได้กับเรือที่ปราศจากหางเสือย่อมเดินทางโดยไม่มีทิศทาง วกไปวนมาและชนหินโสโครกอับปรางในที่ที่สุด (ประชุม รอดประเสริฐ, ๒๕๒๗ : ๘๔) ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า การวางแผนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของหน่วยงานในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

๑. ทำให้การทำงานของบุคลากรประสานซึ่งกันและกัน โดยมีแผนเป็นกรอบในการดำเนินงาน

๒. ช่วยให้เกิดการประหยัดทรัพยากรในการบริหาร

๓. ช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๔. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานได้เป็นอย่างดี เพราะการมีแผนย่อมจะต้องมีการกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคคลต่างๆ ไว้อย่างแน่นอน

๕. ทำให้สามารถระดมสรรพกำลังของทรัพยากรมาใช้ได้อย่างได้ผลและทั่วถึง

๖. ทำให้การตรวจสอบและการควบคุมการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

๗. หัวหน้างานสามารถทราบปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะได้ทันทั่วทั้ง (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, ๒๕๒๖ : ๘๓) ความหมายและความสำคัญของการวางแผนตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องของวางแผนโดยทั่วไป ซึ่งใช้ได้กับการวางแผนของทุกวงการหรือทุกสาขาวิชา รวมทั้งการวางแผนการศึกษาด้วย อย่างไรก็ตาม การวางแผนในแต่ละสาขาย่อมมีกรรมวิธีแตกต่างกันไปบ้างตามลักษณะวิชา

การลงมือปฏิบัติ (Do)

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะต้องจัดหากลวิธีหรือวิธีการเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้โดยยึดหลักประหยัด ในการใช้ทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๘ : ๑๐-๑๔) การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เป็นการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจในวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง เก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตาม

วิธีการที่ได้กำหนดไว้และลงมือปฏิบัติ (บรรจง จันทมาศ, ๒๕๔๐ : ๗) ในการลงมือปฏิบัติให้ทำตามแผน แผนที่ดีมักจะเขียนรายละเอียดถึงขั้น What if (มีอะไรเกิดขึ้นถ้า) หรือมีแผนรอง แผน a แผน b มารองรับ เช่น ถ้าทำไปแล้วพบแบบนั้นให้ทำแบบนี้ สอนไม่ทันก็ให้ทำแบบนี้ เด็กดีกันก็ให้ทำแบบนี้ ฯลฯ (วรภัทร์ ภูเจริญ, ๒๕๔๑ : ๒๗) การลงมือปฏิบัติเป็นการลงมือทำตามแผนที่วางไว้ (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๕, ๒๕๔๓ : ๘๕) เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้โดยในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข (สำนักนายกรัฐมนตรื, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓ : ๒๘)

สรุป การลงมือปฏิบัติเป็นการลงมือทำตามแผนที่ได้วางไว้ เป็นการบริหารงานเพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายโดยการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจในวิธีการทำงานในแต่ละครั้งเก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้และลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

การตรวจสอบประเมินผล (Check)

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ จำเป็นต้องมีการวางแผน นำแผนไปปฏิบัติและประเมินผล จะได้ทราบว่าการจัดการศึกษาอย่างไร เป็นที่พอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องหรือไม่เพียงใด ในขั้นของการนำแผนไปปฏิบัติจะต้องเขียนแผนงานและโครงการ โครงการที่กำหนดไว้เมื่อนำไปปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการประเมินผลงาน โครงการจึงจะมีโอกาสทราบได้

การประเมินผลงานโครงการ เป็นวิธีการตรวจสอบว่ากิจกรรมที่ดำเนินไปตามโครงการเหล่านั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการหรือไม่ ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นที่กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ดูว่าตามโครงการเมื่อได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงเวลาหนึ่งหรือเมื่อสิ้นสุดโครงการ ผลออกมาเป็นอย่างไร (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ๒๕๓๖ : ๑๐๑-๑๐๒)

ความหมายและความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล (Check) เป็นการวัดความก้าวหน้าของงานที่ดำเนินไปแล้วเปรียบเทียบกับแผนที่กำหนดไว้เพื่อนำมาปรับปรุงแผนให้เกิดความสำเร็จในอนาคต การประเมินผลเป็นกระบวนการจัดการอย่างต่อเนื่องประกอบด้วยขั้นตอนของการวางแผน การนำแผนปฏิบัติ และการประเมินผลโดยอุดมคติแล้ว แต่ละขั้นจะต่อเนื่องเป็นวัฏจักรไปจนกระทั่งสำเร็จบริบูรณ์ (ประกอบ คุณารักษ์, ๒๕๒๖ : ๒๔๗) สรุปแล้วการประเมินผลก็คือ

๑. การตั้งคำถามว่าโครงการตรงกับความต้องการหรือไม่
๒. การสอบถามแง่มุมต่างๆ ของรูปแบบโครงการ
๓. การตรวจสอบปฏิบัติงานและความพอใจของทรัพยากร โครงการและตัวแทนหรือองค์กรที่นำโครงการ/แผนไปปฏิบัติ

๔. การวัดความก้าวหน้าที่แท้จริง ทั้งในด้านผลงาน จุดประสงค์และเป้าหมาย

๕. ผลสรุปเมื่อนำมาใช้ในการวางรูปแบบและการวางแผนใหม่

การตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะได้เปลี่ยนแปลงแผน การเปลี่ยนแปลงก็คือ การเข้าวงจร PDCA ใหม่ นั่นเอง (วรภัทร์ ภูเจริญ, ๒๕๔๑ : ๒๗) การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน (กรมวิชาการ, ๒๕๓๕ : ๑๕) การตรวจสอบสิ่งที่ทำไปแล้ว (Check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและการประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ (บรรจง จันทมาส, ๒๕๔๐ : ๗) การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจจะตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล (สำนักนายกรัฐมนตรียุทธศาสตร์, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓ : ๒๕)

จากความหมายและความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล ที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการตรวจสอบประเมินผล คือ

๑. เพื่อปรับปรุงงาน (Course Improvement) เพื่อตัดสินใจอุปกรณ์การบริหารงานในองค์กรและวิธีการบริหารงานแบบใดน่าพอใจ และมีส่วนใดที่ดำเนินการอยู่แล้วต้องแก้ไข

๒. เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล (Decision about individual) เช่น ในการตัดสินใจในการวางแผน การคัดเลือก หรือการแยกกลุ่ม หรือแจ้งให้ผู้อยู่ในโครงการทราบว่า ส่วนใดที่เขาเด่น และส่วนใดที่เขาควรต้องปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

๓. เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบริหาร (Administrative regulation) เช่น เพื่อการตัดสินใจว่า ระบบการศึกษาของโรงเรียนดีหรือไม่อย่างไร และครูแต่ละคนของโรงเรียนมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร

โครงการเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง (วิทยุเครื่องแดง)

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ตามแนวชายแดนซึ่งเป็นเขตรับผิดชอบของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ มีเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของพี่น้องประชาชน พลโท พิเชษฐ์ วิสัยจร แม่ทัพภาคที่ ๔/ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ได้มีความริเริ่มในการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน ตั้งแต่ท่านยังดำรงตำแหน่งเป็น รองแม่ทัพภาคที่ ๔/รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ เพื่อให้พี่น้องประชาชน มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ, ดูแลชุมชนของตนให้เกิดความปลอดภัย เป็นการดำเนินการในรูปแบบของเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง และ แจ้งเหตุ โดยการใช่วิทยุเครื่องแดง กองทัพภาคที่ ๔/กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ จึงได้จัดตั้งโครงการเครือข่ายภาคประชาชนขึ้นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยดำเนินการร่วมกับ องค์กรภาคเอกชนและเครือข่ายภาคประชาชน, หน่วยงานภาคพลเรือน เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อให้การมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการช่วยกันออกมาดูแล, รักษาความปลอดภัยในชีวิต, ทรัพย์สินของชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม
๒. เพื่อสร้างเครือข่ายในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ของชุมชนได้รวดเร็ว และกระจายข่าวสารได้อย่างชัดเจน, ทันท่วงที และทันเวลา
๓. เพื่อสร้างความรัก, ความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืน
๔. เพื่อให้ทหารได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชน, อย่างใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

แนวความคิดในการปฏิบัติ

๑. คัดเลือกประชาชน/มวลชน แล้วสร้างความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกให้มีจิตอาสาสมัครรายงานเหตุการณ์ ช่วยเฝ้าระวังพื้นที่สำคัญ (เป็นเสมือนผู้ช่วยเจ้าพนักงาน)
๒. ให้มีการฝึกฝน อบรมการรายงานที่ชัดเจน ถูกต้อง รวดเร็ว และง่ายต่อการปฏิบัติ
๓. ให้มีการใช้เครื่องมือสื่อสารที่ง่าย สะดวกต่อการใช้งาน และไม่กระทบกับย่านความถี่ด้านความมั่นคงอื่นๆ ซึ่ง วิทยุเครื่องแดง ได้รับอนุญาตให้เป็นช่องคลื่นสำหรับมหาชน

วิธีการดำเนินงาน

๑. การร่วมประชุมหารือ วางแผนร่วมกันตั้งแต่เริ่มโครงการโดยทุกภาคส่วน และประชาชนในพื้นที่

๒. การพิจารณาคัดสรรพื้นที่เพ่งเล็ง/พื้นที่ล่อแหลมที่สำคัญ โดยมีแนวทางดังนี้

๒.๑ ย่านธุรกิจ, แหล่งท่องเที่ยว และเขตเทศบาล และเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ

๒.๒ ย่านชุมชนที่เป็นท่าเรือ และชุมชนย่านสะพานปลา

๒.๓ ย่านล่อแหลม เช่น สถานบันเทิง, ย่านหอพักบ้านเช่า, ย่านมั่วสุมของกลุ่มเยาวชนที่ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย

๓. การพิจารณาคัดสรรมวลชนที่พักอาศัย ณ พื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้คำแนะนำ ในการเป็นสมาชิกในโครงการ โดยมีคุณสมบัติของมวลชน/แหล่งข่าวที่คัดเลือก ดังนี้

๓.๑ มีจิตอาสา – กล้ารายงาน มีความเสียสละ

๓.๒ มีที่พักอาศัย หรือที่ทำงานในพื้นที่ที่กำหนด และมีห้วงเวลาในการทำงานที่แน่นอน

๓.๓ ได้รับการฝึกฝนอบรม วิธีการสังเกตบุคคล หรือวัตถุต้องสงสัย ซึ่งอาจจะมีแนวโน้ม การก่ออาชญากรรม หรือการก่อเหตุร้าย, การก่อกวนต่างๆ

๓.๔ ได้รับการฝึกการใช้วิทยุสื่อสารอย่างถูกต้อง

๔. จัดเจ้าหน้าที่ และคณะทำงานลงพื้นที่ที่กำหนด เพื่อจัดวาง/มอบหมายเครื่องวิทยุสื่อสารให้กับมวลชนที่ได้รับการคัดสรร และมุ่งเน้นการอบรม, ให้คำแนะนำในการรายงานข่าวสาร ที่จะเกิดประโยชน์ตามโครงการฯ ดังนี้

๔.๑ ด้านความมั่นคง พฤติกรรมของกลุ่มผู้ต้องสงสัยที่ก่อเหตุร้าย, วัตถุต้องสงสัย หรือสิ่งแปลกปลอม

๔.๒ ด้านการก่ออาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน และนักท่องเที่ยว หรือการก่อกวนอื่นๆ

๔.๓ ด้านอุบัติเหตุสาธารณภัย/ ภัยธรรมชาติ และความเดือดร้อนอื่นๆ ของประชาชน

สรุปผลการปฏิบัติในห้วงที่ผ่านมา

๑. การจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง (วิทยุเครื่องแดง)

๑.๑ ปัจจุบันในพื้นที่ ๓ เขต. และ ๔ อำเภอ ของ จว.ส.บ. ได้จัดตั้งแล้ว จำนวน ๑๘๘ หมู่บ้าน ๒๑๑ ตำบล ๓๗ อำเภอ มีสมาชิก ๑,๔๐๕ คน วิทยุเครื่องแดง ๕,๘๑๑ เครื่อง โดยแยกเป็น

ตารางที่ ๒ การจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง (วิทยุเครื่องแดง) พื้นที่ ๓ จขต.

จังหวัด	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จำนวนสมาชิก/คน	จำนวนวิทยุเครื่องแดง/เครื่อง
ยะลา	๒๔๕	๖๔	๘	๑,๘๘๖	๑,๘๘๖
ปัตตานี	๒๔๘	๖๓	๑๒	๑,๔๓๐	๑,๓๕๐
นราธิวาส	๒๖๒	๖๗	๑๓	๒,๖๘๘	๑,๖๒๔
๔ อำเภอ ของ สงขลา	๒๕	๑๗	๔	๑,๔๐๑	๕๕๑
รวมทั้งสิ้น	๗๘๘	๒๑๑	๓๗	๗,๔๐๕	๕,๘๑๑

๑.๒ นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๖ พื้นที่ รวมสมาชิกทั้งหมด ๕,๐๔๕ คน
จำนวนวิทยุเครื่องแดง ๓,๑๔๘ เครื่อง โดยแยกเป็น

ตารางที่ ๓ การจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนเฝ้าระวัง (วิทยุเครื่องแดง) นอกพื้นที่ ๓ จขต.

จังหวัด	จำนวนสมาชิก/คน	จำนวนวิทยุเครื่องแดง/เครื่อง
ภูเก็ต	๑,๗๐๕	๑,๑๕๐
ระนอง	๑,๒๐๗	๖๑๘
อ.หาดใหญ่ จว.สงขลา	๑,๘๘๓	๑,๑๓๐
อ.เมือง จว.สงขลา	๑๐๐	๑๐๐
อ.คลองหอยโข่ง จว.สงขลา	๑๑๐	๑๑๐
อ.เมือง จว.นครศรีธรรมราช	๔๐	๔๐
รวมทั้งสิ้น	๕,๐๔๕	๓,๑๔๘